

*Vershil in onderlinge oudercontacten
tussen brede scholen*

Vershil in onderlinge oudercontacten tussen brede scholen

Thesis Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

Datum: juni 2012

Naam en studentnummer:

Marloes Faddegon (3624846)

Begeleiders Nederlands Jeugdinstituut:

Mireille Gemmeke

Pieter Paul Bakker

Begeleider Universiteit Utrecht:

Cathy van Tuijl

Tweede lezer Universiteit Utrecht:

Monique van Londen

Inhoudsopgave

- Voorwoord
- Abstract en samenvatting
- Theoretische inleiding
 - onderzoeksvraag
- Methoden
 - *Onderzoeksdesign*
 - *Respondenten*
 - *Onderzoeksinstrumenten*
 - *Analyseren van data met behulp van SPSS*
- Resultaten
- Conclusie & discussie
- Referenties
- Bijlagen
 - Bijlage 1: selectie van respondenten
 - Bijlage 2: Overzichtsschema geselecteerde brede scholen

Voorwoord

Door het stimuleren van onderlinge oudercontacten op brede scholen te onderzoeken is met dit onderzoek geprobeerd een bijdrage te leveren aan het versterken van een positief opvoedklimaat voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Daarbij is samenwerking tussen verschillende opvoeders belangrijk. Het onderzoek diende tevens als eindscriptie voor het voltooien van de opleiding Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken aan de Universiteit Utrecht. Het uitvoeren van dit onderzoek was voor mij een grote uitdaging en leek op sommige momenten niet haalbaar binnen de beschikbare tijd. Het onderzoek heeft mij veel nieuwe ervaringen en leermomenten opgeleverd en de mogelijkheid gegeven om verschillende brede scholen te bezoeken.

Het resultaat van dit onderzoek heb ik naast mijn eigen inzet en tijd te danken aan alle hulp en steun van mensen om mij heen. Deze mensen wil ik hier dan ook graag bedanken. Allereerst wil ik alle mensen van het Nederlands Jeugdinstituut bedanken die hebben meegedacht, hebben meegelezen en me veel nuttige feedback hebben gegeven gedurende de uitvoering van mijn thesis. Zowel Pieter Paul Bakker als Mireille Gemmeke hebben veel tijd gestoken in het begeleiden van mijn onderzoek en ik wil hen daarvoor bedanken.

Vanuit de Universiteit Utrecht hebben Cathy van Tuijl en Monique van Londen-Barentsen meegelezen en feedback gegeven gedurende verschillende fases van mijn onderzoek.

Verder wil ik Tonny van den Berg van het Landelijk Steunpunt Brede Scholen bedanken, onder andere voor het meedenken over welke brede scholen ik zou gaan benaderen om mee te doen in mijn onderzoek.

Ook de medewerking van de brede scholen en de ouders en leerkrachten van deze brede scholen is van onschatbare waarde geweest. Zonder hen was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Ten slotte wil ik hier mijn ouders, broer en broertje bedanken voor de steun die zij me hebben gegeven als ik het even niet meer zag zitten. Ook wil ik mijn moeder bedanken voor het doorlezen van en feedback geven op de conceptversie van dit onderzoeksverslag.

Marloes Faddegon

Soest, juni 2012

Abstract

This research focuses on differences among interparental contacts on two groups of elementary community schools in The Netherlands. One group profiling on interparental partnership and the other not. Small significant differences are uncovered in the way parents strengthened their informal networks. This thesis shows that both parents and teachers report that interparental contact on schools that profile themselves on interparental parental partnership is significantly better compared to community schools that do not. Furthermore it is shown that there is a relation between the satisfaction of teachers and parents with their own community school and interparental contacts.

It is proven that the community school profile on interparental partnership and the general satisfaction of parents and teachers, have an extraneous effect on how quality of interparental contact is experienced by teachers and parents. This effect is strongest for the combination of high parental satisfaction with their school in combination with a community school that profiles itself as stimulating interparental contacts.

Keywords: interparental contacts, community schools, educational partnership, learning results

Samenvatting

Dit onderzoek brengt verschillen in onderlinge oudercontacten op twee groepen brede scholen in Nederland in kaart. Een groep die zich wel profileert op onderlinge oudercontacten en de andere groep niet. Kleine significante verschillen zijn gevonden tussen de twee groepen, in de rapportages van ouders en leerkrachten in het versterken van informele netwerken van de ouders door de brede scholen. Leerkrachten en ouders ervaren significant meer onderlinge oudercontacten op brede scholen die zich profileren op ouderpartnerschap dan leerkrachten en ouders op brede scholen die zich hierop niet expliciet profileren. Deze onderlinge oudercontacten worden ook ervaren als beter wanneer ouders en leerkrachten meer tevreden zijn over de brede school.

Het is bewezen dat profilering van de brede school op onderlinge oudercontacten en de algemene tevredenheid van ouders en leerkrachten, een modererend effect hebben op hoe de kwaliteit van onderlinge oudercontacten wordt ervaren door leerkrachten en ouders. Dit modererend effect is het sterkst in de combinatie van hoge tevredenheid van ouders en leerkrachten met op oudercontact-profilerende brede scholen.

Steekwoorden: onderlinge oudercontacten, brede scholen, ouderbetrokkenheid, leerresultaten

Theoretische Inleiding

Brede scholen zijn scholen die in een netwerk samenwerken met andere instellingen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van kinderen. Deze samenwerking kan plaatsvinden vanuit een gezamenlijke visie en een gezamenlijke locatie, maar dat hoeft niet. Er bestaat dan ook een grote variatie in uitwerkingsvormen van brede scholen. Deze variatie is onder andere terug te zien in de verschillende soorten doelen die de brede scholen nastreven en de behoefte(n) waaruit brede scholen zijn ontstaan. Hierbij kan worden gedacht aan brede scholen als oplossing voor 1) achterstandsproblematiek, 2) werkende ouders en 3) als vorm van onderwijsvernieuwing (Claassen, Knipping, Koopmans & Vierke). Ook is de variatie van brede scholen terug te zien in de mate van onderlinge samenwerking en afstemming tussen de verschillende partners van de brede school. Het gaat daarbij zowel om samenwerking en afstemming op het niveau van de verschillende organisaties, als over de mate waarin er samen doelen en inhoudelijke activiteiten worden ontwikkeld (Valkestijn & Studulski, 2006). Binnen brede scholen is in verschillende mate aandacht voor ouderbetrokkenheid en het versterken van informele ouderlijke netwerken. In deze thesis wordt een aantal vragen onderzocht over de mate waarin er door ouders en leerkrachten wordt ervaren dat activiteiten vanuit de brede school bijdragen aan het versterken van ouderlijke netwerken en verschillen hieromtrent tussen brede scholen. Beantwoording van deze vragen kan bijdragen aan het verhogen van de leerresultaten van kinderen.

Voordat er wordt ingegaan op onderlinge oudercontacten wordt eerst ingegaan op het contact tussen scholen en ouders. In de huidige onderzoeksliteratuur (Booijnk, 2007; Desforges & Abouchaar, 2003; Epstein 1995; Kreidner, 2000; Onderwijsraad, 2010; Van der Schaaf & Van den Berg 2009; Smit et al., 2008) wordt voornamelijk ingegaan op de rol die scholen kunnen hebben op de relatie tussen school en ouders en het daarmee samenhangende positieve effect op de ontwikkeling van kinderen. Niet of veel minder wordt ingegaan op de rol die scholen kunnen hebben in het bevorderen van onderlinge oudercontacten.

Wanneer de onderzoeksliteratuur over de relaties tussen ouders en school wordt bekeken valt op dat er een legio aan termen bestaat om deze relatie te beschrijven en te definiëren. Er wordt onder andere gesproken over parental involvement, parental support, parental engagement, ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie, educatief ouderschap en partnerschap tussen ouders en school (Booijnk, 2007; Desforges & Abouchaar, 2003; Epstein 1995; Kreidner, 2000; Menhere & Hooge, 2010; Onderwijsraad, 2010; Van der Schaaf & Van den Berg 2009; Smit et al., 2008; Warren et al., 2009). Een vergelijking tussen verschillende termen geeft meer duidelijkheid over wat ermee wordt bedoeld. Zo gebruikt Booijnk (2007) de term partnerschap om de relatie tussen ouders en school aan te duiden. Binnen deze begripsomschrijving is er sprake van een wederzijdse

betrokkenheid van ouders en school. Dit in tegenstelling tot beschrijvingen vanuit of de ouders of de school. Booijnck (2007) stelt dan ook dat er automatisch sprake is van ouderbetrokkenheid wanneer er sprake is van partnerschap.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een grote ouderbetrokkenheid een sterke invloed heeft op een positieve ontwikkeling en positieve leerresultaten van kinderen (Desforges & Abouchaar, 2003; Epstein, 2005; Sheldon, 2009; Van der Schaaf & Van den Berg, 2009). De betrokkenheid van ouders in de vorm van onderwijsondersteunend gedrag is de meest belangrijke vorm van ouderbetrokkenheid voor het verhogen van leerresultaten bij kinderen (Desforges & Abouchaar, 2003; Sheldon, 2009) en is terug te zien in de tweede en vierde vorm van ouderbetrokkenheid uit Epsteins (1995) schema. Recent kwantitatief onderzoek van Epstein, Galindo en Sheldon (2011) laat zien dat samenwerking tussen schooldirectie en plaatselijk bestuur bijdraagt aan versterking van ouder-school relaties.

Ouder-school partnerschappen kunnen vanuit een risico- en beschouwende factoren-model bekeken worden. Daarin blijkt dat een groter netwerk waarover ouders en kinderen beschikken een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen. In recente, wetenschappelijke onderzoeken wordt ingegaan op de positieve invloed van verbanden tussen gezinnen en hun directe omgeving, op de ontwikkeling van kinderen. Het gaat daarbij zowel om de ontwikkeling van kinderen in het algemeen, waaronder de leerresultaten van kinderen (Putnam, 2000; RMO 2008), om specifieke ontwikkelingsgebieden zoals de morele en sociale ontwikkeling (Haidt, 2007; Lapsey & Hill 2008; Preston & Waal 2002) en om het voorkomen van problemen die negatief zijn voor de ontwikkeling van kinderen, zoals kindermishandeling en criminaliteit (Moritsugu, Wong & Duffy, 2010; De Winter, 2011). Tegelijkertijd wordt erop gewezen dat dit soort verbanden in veel landen, waaronder Nederland, de afgelopen jaren minder sterk zijn geworden (Putnam 2000, RMO 2008).

Hoewel ouders als primaire opvoeders een belangrijke rol innemen (Beyers, Bates, Pettit & Dodge, 2003) zijn zij niet de enige die invloed hebben op de opvoeding van hun kinderen (Waylen & Stewart-Brown, 2009). Wanneer wordt gekeken vanuit het ecologisch model van Bronfenbrenner (Bronfenbrenner & Ceci, 1994) is te zien dat zowel systemen waarin het kind zelf een actieve rol inneemt, als systemen waarin het kind niet zelf participeert, invloed hebben op de ontwikkeling van kinderen. Het sociale netwerk van ouders heeft, als exosysteem, volgens het ecologisch model een indirecte invloed op de ontwikkeling van kinderen (Bronfenbrenner & Ceci, 1994). Contacten tussen ouders en tussen ouders en leerkrachten behoren tot het mesosysteem van het kind, omdat de school een systeem is waarin kinderen ook zelf participeren. Vanwege de ongelijke invloed van de in elkaar grijpende systemen op de ontwikkeling van kinderen wordt er ook wel gesproken over een hiërarchie van systemen (Bronfenbrenner & Ceci, 1994). Factoren die dicht bij het kind staan

(proximale factoren) zijn van grotere invloed zijn op de ontwikkeling van kinderen dan factoren die verder weg staan (distale factoren). Bovengenoemde contacten zitten als meso-/exosysteem in tussen proximale en distale factoren. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2008) wijst er in dit verband op dat mensen in een goed werkende sociale omgeving in staat zijn om samen meer verantwoordelijkheid te dragen en daardoor minder vaak professionals hoeven in te schakelen. Benson, Leffert, Scales en Dale (1998) halen in dit verband de klassieke studie van Werner en Smit uit 1992 aan waarin is aangetoond dat kinderen die tijdens de basisschoolleeftijd over een groter netwerk met intergenerationele en niet-verwante volwassen beschikten veerkrachtiger zijn wanneer zij volwassen zijn dan kinderen die niet of over kleinere netwerken beschikten tijdens de basisschoolleeftijd. Verder bepleit Schutz (2011) dat diverse aanpakken met aandacht voor samenwerking tussen school en samenleving, kinderen in achterstandssituaties betere mogelijkheden geven voor het verbeteren van hun toekomst dan individu gerichte aanpakken.

Een belangrijke functie van onderlinge oudercontacten is de sociale steun die daarbij wordt verkregen. Sociale steun kan in drie subcategorieën worden onderverdeeld, namelijk 1) informele steun die ouders elkaar onderling kunnen geven, 2) semi-formele ondersteuning aan ouders die vrijwilligers kunnen aanreiken en 3) sociale steun die professionals aan ouders bieden (Van Dijk & Gemmeke, 2010). Hoewel de hulp, inzet en zorg van professionals van belang is voor sommige kinderen en ouders, versterkt deze volgens De Winter (2011) op populatieniveau geen positieve ontwikkeling op alle kinderen.

Vrijwillige verbanden tussen organisaties en burgers, die niet voortkomen vanuit de overheid of het bedrijfsleven worden ook wel aangeduid met de term ‘civil society’ (De Winter, 2011). De term ‘pedagogische civil society’ wordt onder andere door De Winter (2011) omschreven als een specifiek deel van de civil society. Binnen deze pedagogische civil society gaat het volgens De Winter om dat deel van de civil society dat invloed wil uitoefenen op de socialisatie van kinderen/jongeren. De actieve rol die kinderen/jongeren zelf in de samenleving spelen maakt volgens De Winter (2011) tevens onderdeel uit van deze pedagogische civil society. Ook in internationale literatuur wordt gewezen op de significante rol vanuit de samenleving op de ontwikkeling van kinderen. Zo geven Benson, Leffert, Scales en Dale (1998) aan dat de omgeving zowel preventief kan werken tegen risicogedrag, bevorderlijk kan werken voor gezond gedrag, waaronder schoolsucces, en kan bijdragen aan het vergroten van de veerkracht bij kinderen.

De Winters beschrijving van de pedagogische civil society is terug te zien in lopend onderzoek van de Universiteit Utrecht en het Nederlands Jeugdinstituut (Van Dijk & Gemmeke, 2010, Gemmeke 2011). De eerder genoemde informele steun die ouders elkaar onderling geven en de semi-formele steun aan ouders die vrijwilligers kunnen bieden maken deel uit van deze

pedagogische civil society. Professionele steun is geen onderdeel van de pedagogische civil society, maar kan deze wel stimuleren door randvoorwaarden te scheppen waaronder informele en semi-formele steun tot stand kunnen komen (RMO, 2008).

Op dit moment wordt verondersteld dat de kwaliteit van de pedagogische civil society wordt bepaald door 1) de kwaliteit van sociale relaties tussen burgers, 2) de mate van onderlinge vertrouwdheid (publieke familiariteit) en vertrouwen tussen burgers, 3) de inbedding van burgers in formele en informele netwerken, 4) de bereidheid van burgers om zich in te zetten voor elkaar en voor de gemeenschap, 5) het bestaan van gedeelde normen tussen burgers en 6) sociaal kapitaal waarover burgers beschikken (Van Dijk & Gemmeke 2010; Gemmeke 2011). De veronderstelling dat deze elementen bijdragen aan de kwaliteit van de pedagogische civil society is grotendeels gebaseerd op de programmatheorie die een groep onderzoekers binnen de Universiteit Utrecht momenteel aan het ontwikkelen is binnen het project allemaal opvoeders (Gemmeke, 2011). Sociaal kapitaal betreft de hulpmiddelen die in een samenleving aanwezig zijn en waarover burgers weten te beschikken om vorm te kunnen geven aan gezinssituaties en sociale organisatie (Van Dijk & Gemmeke, 2010). Sociaal kapitaal ligt besloten bij groepen mensen en is ongelijk verdeeld. Niet iedereen is in staat zijn eigen omgeving te activeren omdat sommige mensen daarvoor onvoldoende over kennis en vaardigheden beschikken om sociaal kapitaal binnen hun bereik te brengen. In de onderzoeksliteratuur bestaan verschillende meningen over welke elementen bijdragen aan het vormgeven van gezinssituaties en sociale organisatie. Een veelgebruikte definitie is die van Coleman, die sociaal kapitaal omschrijft als de invloed op de ontwikkeling van kinderen door normen, sociale netwerken en relaties tussen verschillende volwassenen en kinderen/jongeren (Coleman 1988; De Winter, 2011). Colemans definitie van sociaal kapitaal omvat dus meerdere van de hiervoor genoemde aspecten van de pedagogische civil society.

Een voorbeeld van sociaal kapitaal in de context van schoolprestaties van kinderen is de relatie tussen ouders onderling en tussen ouders en leerkrachten. Uit recent onderzoek naar sociaal kapitaal in de Verenigde Staten is gebleken dat het opbouwen van deze relaties tussen ouders onderling en tussen ouders en school de basis creëren voor een actieve participatie van mensen in de samenleving en in het schoolleven. Scholen die hogere niveaus van relationeel vertrouwen tussen mensen hebben zijn beter in staat om de kwaliteit van hun onderwijs te verbeteren en daarmee de leerprestaties van kinderen te verhogen (Warren, Hong, Rubin, & Sychitkokhong, 2009).

Ook in het advies van de Onderwijsraad 'Ouders als Partners' (2010) wordt ingegaan op de rol die scholen kunnen spelen in het stimuleren van onderlinge contacten tussen ouders. De Onderwijsraad onderscheidt drie posities van ouders, namelijk (1) de individuele rechthebbende positie, (2) de positie als schoolpartner en (3) de positie als lid van ouder-ouderverbanden. Waar het

verder uitbreiden van de eerste positie volgens de Onderwijsraad niet veel extra zal opleveren, kan het stimuleren van de twee andere posities van ouders volgens de Onderwijsraad een vermindering van opvoedvraagstukken in de klas opleveren. Ouders zijn hierdoor volgens de Onderwijsraad beter in staat om deze opvoedvraagstukken in het eigen, informele netwerk op te lossen of te voorkomen (2010).

Tevens wordt in de artikelen van Ainsworth (2002), Lewis, Kim en Bay (2010) en Warren et al. (2009) ingegaan op de effecten van het netwerk rond kinderen op hun schoolresultaten. Ainsworth (2002) toont onder andere aan dat sociale isolatie een negatief effect heeft op de schoolresultaten van kinderen. Lewis et. al. (2010) benadrukken de rol van leerkrachten en geven aan dat wanneer zij verbinding leggen tussen school en samenleving dit bijdraagt tot versterking van de ouder-school relatie en de wijze waarop ouders het leren van hun kinderen thuis ondersteunen en stimuleren. Warren en collegae (2009) geven aan dat het versterken van onderlinge oudercontacten kan bijdragen aan het versterken van de relatie tussen ouder(s) en school. Zij geven aan dat het stimuleren van onderlinge oudercontacten samen met het bieden van mogelijkheden voor ouders om eigen vaardigheden te ontwikkelen ouders meer mogelijkheden geeft om een actieve rol te vervullen binnen de samenwerking met de school. Ook geven zij aan dat ouders die een leiderschapsrol binnen de school vervullen beter in staat zijn om voor de belangen van alle ouders op te komen wanneer de onderlinge contacten tussen ouders sterker zijn. Bij het vergelijken van de conclusie van Warren et al. (2009) met het advies van de onderwijsraad, zou het stimuleren van de derde positie van ouders, namelijk de positie als lid van ouder-ouder contacten, indirect leiden tot het versterken van de eerste en de tweede positie, namelijk de individuele rechthebbende positie en de positie als schoolpartner.

Door vanuit school het informele netwerk tussen ouders te vergroten en te versterken kan mogelijk invloed worden uitgeoefend op een grotere mate van sociaal kapitaal in de buurt. In dat geval kunnen niet alleen betere leerresultaten en minder gedragsproblemen bij kinderen worden verwacht door een goede samenwerking tussen school en ouders, maar kunnen er ook effecten op meso-niveau worden verwacht vanuit ouder-ouder relaties. Onderzoek van Ainsworth (2002) toont aan dat onder andere collectieve socialisatie, sociale controle en sociaal kapitaal als mediators vanuit de buurt waarin kinderen opgroeien, effect hebben op de leerresultaten van kinderen. Onder andere Moritsugu, Wong, en Duffy (2010) en Putnam (2000) concluderen dat een hoge mate van sociaal kapitaal een goede voorspeller is voor onder andere meer deelname aan hoger onderwijs.

In het onderzoek van Warren et al. (2009) wordt ingegaan op een samenlevingsgerichte aanpak om de betrokkenheid tussen ouders en scholen te bevorderen. Het hiervoor behandelde partnerschap tussen school en ouders en het bevorderen van ouder-ouder contacten komen in dit

onderzoek samen. In het onderzoek van Warren et al. (2009) worden hoofdelementen onderscheiden bij deze samenlevingsgerichte manier van werken. De eerste dimensie daarvan is zowel gericht op het versterken van de betrokkenheid tussen ouders onderling als tussen ouders en leerkrachten. Warren et al. (2009) geven hierbij aan dat scholen kunnen profiteren van de expertise en relaties van organisaties die op de samenleving zijn gericht. In Nederland past de werkwijze van brede scholen bij deze opmerking, aangezien dit soort scholen werken binnen een netwerk of samenwerkingsverband met andere partners, zoals wijkgericht opbouwwerk en welzijnsinstellingen. In het onderzoek van Warren et al. (2009) wordt hun relatiegerichte benadering tegenover de benadering van Epstein van ouderbetrokkenheid geplaatst. Warren et al. (2009) geven aan dat de benadering van Epstein een meer individualistische, school geconcentreerde en activiteit gerichte benadering is, namelijk doordat scholen vaak proberen om ouders als individuen te betrekken bij activiteiten die meestal zijn vastgesteld door leerkrachten. In de benadering van Warren et al. wordt meer nadruk gelegd op de wederzijdsheid in de relatie tussen ouders en school. Zij stellen dat veel auteurs het belang van de wederzijdse relatie al wel benadrukken, maar dat deze in de praktijk vaak nog niet of onvoldoende zichtbaar is. In het model van Warren et al. (2009) spelen onderlinge oudercontacten ook een belangrijke rol bij het bevorderen van relatie tussen ouders en school.

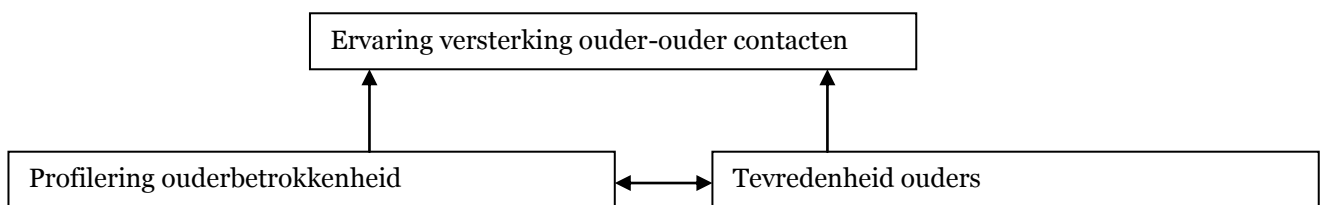
Concrete voorbeelden van de wijze waarop er binnen (brede) scholen kan worden gewerkt aan het bevorderen van ouder-ouder contacten zijn terug te vinden in het artikel van Van Eijden en Faber (2011). Een aantal voorbeelden daarvan zijn opvoedcursussen, waarbij onderlinge steun wordt gestimuleerd en ruimte is voor het uitwisselen van ervaringen door ouders. Dit soort uitwisselingen kunnen ook worden vormgegeven door middel van opvoeddebatten. Ook opvoedparty's waarbij ouders zelf bepalen welke onderwerpen er aan bod komen, hoe lang deze duren en of er een professional bij wordt uitgenodigd kunnen onderlinge oudercontacten stimuleren. Een andere activiteit die hieraan kan bijdragen is het inrichten van een ruimte binnen de (brede) school waarin ouders met elkaar kunnen kletsen en koffie/thee drinken. Deze activiteit is terug te vinden onder namen zoals 'Praathuiscafé', 'Koffiekamer' en 'Ouderkamer'. Ten slotte is ook het aan ouders aanbieden van cursussen die geen directe relatie met opvoeden hebben een mogelijkheid om ouder-ouder contacten tot stand te brengen of te verbeteren.

Het vergelijken van onderlinge oudercontacten rond brede scholen en de activiteiten die brede scholen ondernemen om deze contacten te stimuleren heeft een maatschappelijke waarde. De uitkomsten van het onderzoek kunnen bijdragen aan het verbeteren van onderlinge oudercontacten door (brede) scholen en kunnen daarmee bijdragen aan het verbeteren van de (leer)ontwikkelingen van kinderen. Zoals al eerder genoemd kunnen professionals een voorwaarde scheppende rol spelen in het stimuleren van onderlinge contacten tussen ouders, die op hun beurt positief zijn gebleken

voor de ontwikkeling van kinderen (Van Dijk & Gemmeke, 2010; Gemmeke, 2011; RMO, 2008). Desalniettemin bestaat er nog weinig theoretische fundering van concrete activiteiten die (brede) scholen kunnen ondernemen om dit soort contacten te stimuleren. Hoewel de brede school regelmatig in verband wordt gebracht met de mogelijkheid om bij te dragen aan het versterken van ouder-ouder contacten (Van Dijk & Gemmeke, 2010; Gemmeke 2011; Van der Schaaf & Van den Berg, 2009), lijkt het waarschijnlijk dat niet alle brede scholen hieraan evenveel aandacht besteden, gezien de variëteit die er aan doelen en uitingsvormen van brede scholen bestaat. Ook is weinig bekend over de relatie tussen de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de school en de manier waarop activiteiten met het doel om ouder-oudercontacten te stimuleren worden ervaren.

De volgende onderzoeksvraag staat in dit onderzoek centraal (zie ook onderstaand schema):

Bestaan er tussen brede scholen die zich wel/niet profileren op onderlinge oudercontacten verschillen in de rapportages van ouders en leerkrachten van die onderlinge oudercontacten en hun tevredenheid over de brede school?

Bij deze onderzoeksvraag worden de volgende drie hypothesen getoetst:

Hypothese 1: Bij brede scholen die zich profileren op ouderbetrokkenheid ervaren ouders en leerkrachten een grotere bijdrage van schoolactiviteiten aan het versterken/vergroten van ouder-ouder contacten dan ouders en leerkrachten van brede scholen die zich niet profileren op ouderbetrokkenheid;

Hypothese 2: De tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school hangt samen met de mate waarin zij ervaren dat onderlinge oudercontacten worden gestimuleerd/versterkt door activiteiten van de brede school;

Hypothese 3: Wanneer er wordt gecorrigeerd voor het mogelijke effect van de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school, blijft het zo dat ouders en leerkrachten van brede scholen die zich profileren op partnerschap met ouders significant meer effect ervaren van schoolactiviteiten op het versterken/vergroten van ouder-ouder contacten dan ouders en leerkrachten van brede scholen die zich niet op partnerschap met ouders profileren.

Methoden

Onderzoeksdesign

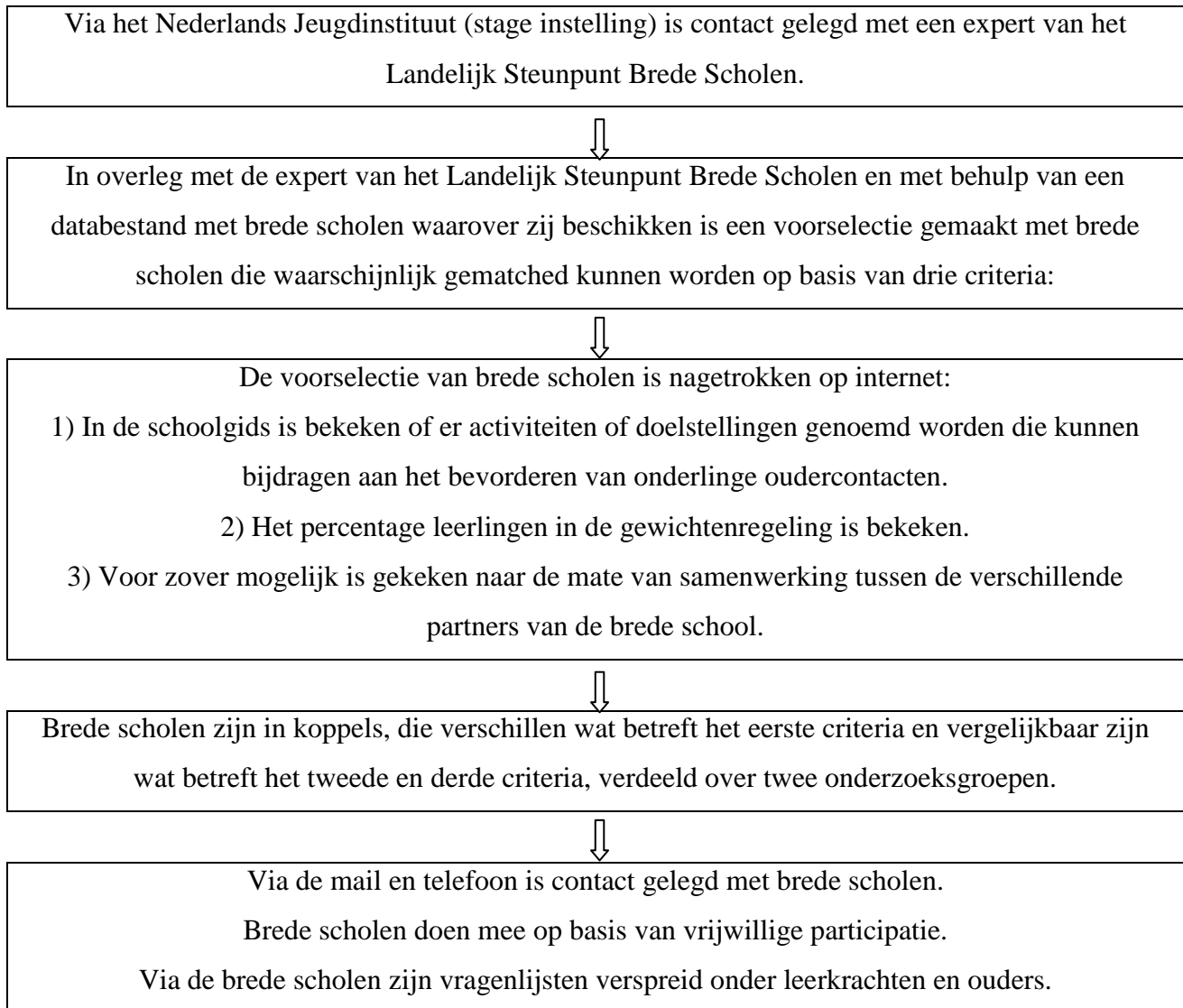
Het onderzoeksdesign is een eenmalige meting bij twee soorten informanten (ouders en leerkrachten) op basis van vragenlijsten. Het gaat dus om een multi-informant benadering. Het voordeel daarvan is dat er nagegaan kan worden of er tussen deze informanten vooral overeenkomsten of verschillen bestaan in beantwoording van de vragen. Het ontdekken van dit soort verschillen kan van belang zijn bij het opzetten van nieuwe en het verbeteren van bestaande activiteiten die zijn gericht op partnerschap tussen ouders en school en het versterken van de informele netwerken van ouders. Dit is voor zover bekend nog niet eerder gebeurd. Door gebruik te maken van een gesloten vragenlijst kunnen de resultaten van ouders, leerkrachten en verschillende brede scholen met elkaar worden vergeleken.

Onderzoeksinstrumenten

Met behulp van een vragenlijst wordt nagegaan in hoeverre ouders en leerkrachten tevreden zijn over de school en hoe zij ervaren dat activiteiten vanuit school een bijdrage leveren aan het versterken van informele netwerken van ouders. De verzamelde data gaan over een subjectieve werkelijkheid. Nadeel daarbij is dat de werkelijk effectiviteit van activiteiten vanuit de brede school op versterking van de informele netwerken van ouders niet wordt gemeten. Voordeel is dat de ervaring van de verschillende individuen in beeld wordt gebracht. Met behulp van de vragenlijsten zijn twee belangrijke centrale begrippen voor dit onderzoek gemeten: 1) de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school en 2) de manier waarop onderlinge oudercontacten door ouders en leerkrachten worden ervaren. De tevredenheid is gemeten met behulp van 6 items voor zowel ouders als leerkrachten en twee extra items alleen voor ouders. Alle items over tevredenheid konden beantwoord worden met een vijfpuntsschaal. Er werd bijvoorbeeld gevraagd of ouders en leerkrachten de brede school opnieuw zouden uitkiezen voor hun kind of om op te werken. De mate waarin onderlinge oudercontacten werden ervaren werd gemeten met behulp van 10 items die te beantwoorden waren met een vijfpuntsschaal. Er werd bijvoorbeeld gevraagd of ouders elkaar vaker helpen wanneer er problemen zijn. Bij ouders werd gevraagd of zij dit zelf doen en bij leerkrachten of zij dit bij ouders waarnemen. Ook het wel of niet profileren van de brede scholen op onderlinge ouderbetrokkenheid is een belangrijke variabele in dit onderzoek. Deze variabele was geen onderdeel van de vragenlijst, maar onderdeel van de selectie van de brede scholen. Deze selectie heeft plaats gevonden op basis van de schoolgidsen.

Procedure & selectie respondenten

Hieronder staat een schematische weergave van de wijze waarop brede scholen zijn geselecteerd en respondenten zijn benaderd. Een toelichting op dit schema is terug te vinden in bijlage 1.

Overzicht respondenten

Het onderzoek omvat 219 respondenten, waarvan 39 leerkrachten en 180 ouders. De respons van leerkrachten is groter dan die van ouders. Dit geldt ook voor de percentages per onderzoeksgroep en voor de meeste percentages per brede school. Alleen brede school De Zuiderbreedte vormt hierop een uitzondering, daar is het percentage respons van ouders groter dan van leerkrachten.

Het percentage respons van zowel ouders als leerkrachten in onderzoeksgroep a (wel ouder-ouder activiteiten in de schoolgids terug te vinden) is groter dan in onderzoeksgroep b (geen ouder-ouder activiteiten in de schoolgids terug te vinden). Deze tendens was ook zichtbaar in het selecteren van brede scholen, waarbij het lastiger was om voldoende brede scholen voor

onderzoeksgroep b te vinden, dan voor onderzoeksgroep a. Echter zijn de verschillen in het percentage respons van ouders tussen beide groepen gering en kan dit voor de leerkrachten ook het geval zijn, aangezien het totale percentage respons van leerkrachten in groep a waarschijnlijk vertekend wordt door een onbekend percentage respons van leerkrachten op brede school De Egelantier, in combinatie met een zeer hoog respons percentage op brede school Caleidoscoop.

Hieronder staat een tabel met de brede scholen die hebben deelgenomen aan dit onderzoek. Een uitgebreide versie van deze tabel, met meer informatie over kenmerken van de betreffende brede scholen, is terug te vinden in de bijlage 2.

	Groep a: wel ouder-ouder activiteiten in de schoolgids terug te vinden			Groep b: geen ouder-ouder activiteiten in de schoolgids terug te vinden		
Brede school	Caleidoscoop	Brede school Soest	De Horizon	Zuiderbreedte	La Belletsa	Dronten Centrum
Basisschool	Caleidoscoop	De Egelantier	De Horizon, locatie Aart v.d. Leeuwlaan	De Sprong	De Poort	De Uiterdonk
Activiteiten m.b.t. school- ouder relatie in de schoolgids	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Activiteiten m.b.t. ouder- ouder activiteiten in de schoolgids	ja	ja	ja	nee	nee	nee

Analyse voor hypothese 1 en 2

Voor het beantwoorden van de eerste twee hypothesen zijn allereerst met SPSS versie 15 factoranalyses met varimax rotaties uitgevoerd. Voor de eerste hypothese met de 10 items uit de vragenlijst die zijn gerelateerd aan de mate waarin ouders en leerkrachten ervaren dat activiteiten van de brede school bijdragen aan het versterken van onderlinge oudercontacten. Voor de tweede hypothese met de 8 items die gerelateerd zijn aan tevredenheid.

Voor het beantwoorden van hypothese één is tevens een onafhankelijke T-test uitgevoerd om de ervaren bijdrage van activiteiten van de brede school op onderlinge oudercontacten te vergelijken tussen de twee groepen brede scholen.

Voor hypothese twee is de relatie tussen ervaren versterking van ouder-ouder contacten en tevredenheid over de brede school onderzocht met een Pearson product-moment correlatie coëfficiënt.

Analyse voor hypothese 3

Een hiërarchische meervoudige regressieanalyse is gebruikt om te beoordelen hoe de invloed is van het wel of niet profileren op ouderbetrokkenheid van brede scholen op het voorspellen van de mate waarin ouders en leerkrachten ouder-ouder contacten ervaren, nadat er is gecontroleerd voor de tevredenheid van leerkrachten en ouders over de brede school.

Dezelfde hiërarchische meervoudige regressie is uitgevoerd in omgekeerde volgorde om een mediërend effect na te gaan.

Om na te gaan of er sprake is van een modererend effect is in SPSS een nieuwe variabele toegevoegd, namelijk de profilering van brede scholen op ouderbetrokkenheid x de tevredenheid van ouders en leerkrachten over brede scholen. Om goede moderatie variabelen te maken zijn de twee variabelen eerst omgezet naar standaardscores. Vervolgens zijn de twee variabelen met elkaar vermenigvuldigd.

Na het vaststellen van een matig significant modererend effect is nagegaan welke combinatie van tevredenheid en profilering van de brede school het sterkste effect heeft. Hiervoor zijn vier subgroepen met elkaar vergeleken, namelijk: 1) lage tevredenheid x wel profilering ouder-ouder contacten; 2) lage tevredenheid x geen profilering ouder-ouder contacten; 3) hoge tevredenheid x wel profilering ouder-ouder contacten en 4) hoge tevredenheid x geen profilering ouder-ouder contacten. Om deze vier groepen met elkaar te vergelijken zijn de gemiddelden op de variabelen tevredenheid en profilering voor deze groepen berekend. Bij hoge tevredenheid zijn alle cases groter dan of gelijk aan de hoogste 15,5 cumulatieve percentielscore gerekend. Bij lage tevredenheid zijn alle cases die kleiner dan of gelijk aan de 15,5 cumulatieve percentielscore behoorden meegerekend. De score op ervaren ouder-ouder contacten van de vier subgroepen is vervolgens met elkaar vergeleken en gerapporteerd bij de resultaten.

Resultaten

Beschrijvende gegevens

Hieronder staat een tabel met een aantal beschrijvende gegevens van de brede scholen en het aantal respondenten per school in absolute aantallen en in percentages. Een uitgebreide versie van deze tabel, met meer informatie over kenmerken van de betreffende brede scholen, is terug te vinden in bijlage 2.

	Groep a: wel ouder-ouder activiteiten in schoolgids terug te vinden			Groep b: geen ouder-ouder activiteiten in schoolgids terug te vinden		
Brede school	Caleidoscoop	Brede school Soest	De Horizon	De Zuiderbreedte	La Belletsa	Dronten Centrum
Basisschool	Caleidoscoop	De Egelantier	De Horizon, locatie Aart v.d. Leeuwlaan	De Sprong	De Poort	De Uiterdonk
Respons vragenlijsten leerkrachten	14 (14 uitgedeeld) = 100%	7 (onbekend aantal uitgedeeld) = onbekend %	4 (16 uitgedeeld) = 25%	11 (35 uitgedeeld) = 31%	0 = 0%	3 (9 uitgedeeld) = 33%
Respons leerkrachten per groep in aantallen	25 leerkrachten			14 leerkrachten		
% respons leerkrachten per groep	$(100 + 25) / 2 \approx 63 \%$			$(31 + 0 + 33) / 3 \approx 21 \%$ 32% als school 5 buiten beschouwing wordt gelaten		
Respons vragenlijsten ouders	27 (150 uitgedeeld) = 18%	25 (77 uitgedeeld) = 32 %	7 (85 uitgedeeld) = 8%	110 (200 uitgedeeld) = 55%	0 = 0%	11 (56 uitgedeeld) = 20%
Respons ouders per groep in aantallen	59 ouders			121 ouders		
% respons ouders per groep	$(18 + 32 + 8) / 3 \approx 19\%$			$(55 + 0 + 20) \approx 15\%$ 37% als school 5 buiten beschouwing wordt gelaten		

Hypothese 1

De volgende hypothese werd getoetst: Bij brede scholen die zich profileren op ouderbetrokkenheid ervaren ouders en leerkrachten een grotere bijdrage van schoolactiviteiten aan het versterken/vergroten van ouder-ouder contacten dan ouders en leerkrachten van brede scholen die zich niet profileren op ouderbetrokkenheid. Factoranalyse met een varimax rotatie lever twee factoren met een eigenwaarde groter dan 1 op, die respectievelijk 30,8% en 29,4% verklaarde variantie verklaren. De Cronbach alfa van beide factoren was .81 en .87. Besloten is om alleen de items van de eerste factor mee te nemen in verdere analyses als schaal voor ervaren ouder-ouder contacten. Het gaat daarbij om de 6 positief gevraagde items. Wanneer alle 8 de items als 1 factor

meegenomen zouden worden is het percentage verklaarde variantie ongeveer hetzelfde (31,4%) als wanneer één van beide factoren, bij een opdeling in twee factoren, als afzonderlijke factor wordt meegenomen. Dit terwijl de Cronbach's alpha groter is bij het kiezen voor één van beide factoren. Er wordt voor de eerste van de twee factor gekozen, omdat deze een grotere betrouwbaarheid heeft dan de tweede factor. De eerste factor bevat 6 positief geformuleerde items uit de vragenlijst.

Een onafhankelijke T-test is uitgevoerd om de door ouders en leerkrachten ervaren bijdrage van activiteiten van de brede school op onderlinge oudercontacten te vergelijken tussen de twee groepen brede scholen. Er was een significant verschil in scores tussen de groep brede scholen die zich wel profileert op ouderbetrokkenheid ($M = 17.08$, $SD = 3.89$) en de groep brede scholen die zich niet profileert op ouderbetrokkenheid ($M = 15.91$, $SD = 3.56$; $t(207) = 2.22$, $p = .03$, two-tailed). De effectgrootte van de verschillen in gemiddelden (gemiddelde verschil = 1.17, 95% CI: -.13 tot 2.21) was klein (eta squared = .02).

Hypothese 1 kan bevestigend worden beantwoord. Ouders en leerkrachten van de brede scholen uit dit onderzoek die zich profileren op ouderbetrokkenheid ervaren iets grotere, maar wel significante bijdrage van schoolactiviteiten aan het versterken/vergroten van onderlinge oudercontacten dan ouders en leerkrachten van brede scholen uit dit onderzoek die zich niet profileren op ouderbetrokkenheid.

Hypothese 2

Voor het beantwoorden van de tweede hypothese is gestart met een factoranalyse met de 8 items die gerelateerd zijn aan tevredenheid. Zes items daarvan zijn de originele items en 2 zijn omgeschaalde items die in de vragenlijst negatief geformuleerd zijn. De 8 items vormen samen 1 factor met een eigenwaarde groter dan 1, welke 58,10% van de verklaarde variantie verklaart. Cronbach's alfa van de factor is .87. Echter worden veel respondenten uitgesloten, omdat 2 items over tevredenheid alleen aan ouders zijn gevraagd en bij leerkrachten als missende waarden zijn ingevoerd. Het weglaten van deze twee items zorgt opnieuw voor 1 factor met een eigenwaarde groter dan 1. Deze laatste factor verklaart 58,88% van de verklaarde variantie. Cronbach's alfa van deze factor is .82. De gemiddelden van de items die in de laatste factoranalyse zijn gebruikt zijn samengevoegd tot een nieuwe variabele die gezamenlijk de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school aangeeft.

De relatie tussen ervaren versterking van ouder-ouder contacten en tevredenheid over de brede school is onderzocht met een Pearson product-moment correlatie coëfficiënt. Voorafgaande analyses werden uitgevoerd om schending van normaliteit, lineariteit en homosidasticity uit te sluiten. Er was een zeer matig, maar positieve relatie tussen de twee variabelen, $r = .20$, $n = 201$,

$p=.004$, met hoge niveaus van tevredenheid enigszins gekoppeld aan hogere niveaus van ervaren bijdragen van brede school activiteiten aan het versterken/verbeteren van ouder-ouder contacten.

Ook hypothese 2 kan deels bevestigend worden beantwoord: De tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school, hangt zeer matig samen met de mate waarin zij ervaren dat onderlinge oudercontacten worden gestimuleerd/versterkt door activiteiten van de brede school.

Hypothese 3a: mediatie

Een hiërarchische meervoudige regressieanalyse is gebruikt om te beoordelen hoe de invloed is van het wel of niet profileren op ouderbetrokkenheid van brede scholen op het voorspellen van de mate waarin ouders en leerkrachten ouder-ouder contacten ervaren, nadat er is gecontroleerd voor de tevredenheid van leerkrachten en ouders over de brede school. De tevredenheidsscores van ouders en leerkrachten werden in het eerste blok ingevoerd, welke 4,2% van de variantie in ervaren ouder-ouder contacten verklaren. Na het invoeren van de profilering van brede scholen op ouderbetrokkenheid als tweede stap, is de totale verklaarde variantie van het model als geheel 6,5%, $F(3, 160) = 3,681$, $p = .013$. De variabele profilering van de brede school op ouderbetrokkenheid, verklaart een toegevoegde 2,3% van de variantie in ervaren ouder-ouder contacten, na het controleren voor de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school, $R^2 \text{ change} = .02$, $F \text{ change}(1, 160) = 3.917$, $p = .05$. In het laatste model was alleen profilering van de school een significante variabele ($\beta = -1.979$, $p = .05$).

Dezelfde hiërarchische meervoudige regressie is uitgevoerd in omgekeerde volgorde om een mediërend effect na te gaan. Bij een mediërend effect wordt nagegaan wat het werkzame mechanisme is achter de invloed van de ene variabele op de andere variabele. Er wordt dus gezocht naar ‘werkzame bestanddelen’. In dit geval is er sprake van een mediërend effect als de invloed die de ouders ervaren van de ouder-oudercontacten op de brede school, niet verklaard worden door de profilering van de brede school, maar door de tevredenheid van de ouders over de brede school. Er is nagegaan hoe de invloed is van de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school op het ervaren van ouder-ouder contacten, nadat er is gecontroleerd voor de invloed van de profilering van de brede school op ouder-ouder contacten. De profilering van de brede school werd in het eerste blok ingevoerd, welke 2,3% van de variantie in ervaren ouder-ouder contacten verklaart. Na het invoeren van de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school als tweede stap, is de totale verklaarde variantie van het model als geheel 6,5%, $F(3, 160) = 3,681$, $p = .013$. De variabele waarop eerder is gecontroleerd, namelijk tevredenheid van ouders en leerkrachten over de school, verklaart een toegevoegde 4,1% van de variantie in ervaren ouder-ouder contacten, na het controleren op de profilering van de brede school op ouder-ouder contacten,

R squared change = .04, F change (2, 160), $p = .03$. In het laatste model was alleen profilering van de school een significante variabele (beta= -1.979, $p = .05$).

Samengevat betekent dit dat de variabelen tevredenheid en profilering los van elkaar en ongeacht de volgorde waarin zij worden ingevoerd een bijdrage leveren aan de mate waarin onderlinge oudercontacten door leerkrachten en ouders worden ervaren.

Hypothese 3b: moderatie

Om na te gaan of er sprake is van een modererend effect is in SPSS een nieuwe variabele toegevoegd, namelijk de profilering van brede scholen op ouderbetrokkenheid x de tevredenheid van ouders en leerkrachten over brede scholen. Bij een modererend effect wordt nagegaan voor wie een invloed wel uitwerking heeft en voor wie niet. In dit geval gaat het om de vraag of het effect van de profilering van brede scholen anders is wanneer ouders een hoge tevredenheid hebben, dan wanneer ouders een lage tevredenheid hebben. Ook met deze variabele is een hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd. Tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school en de profilering van de brede school op ouderbetrokkenheid werden in stap 1 ingevoerd, welke 6,4% van de variantie in ervaren ouder-ouder contacten verklaarden. Na het invoeren van de nieuwe variabele in stap 2 (tevredenheid x profilering) was de verklaarde variantie van het gehele model 11,6%, $F(3, 197) = 8.59$, $p = .000$. De nieuwe variabele profilering x tevredenheid, verklaart een toegevoegde 5,1% verklaarde variantie op het ervaren van ouder-ouder contacten nadat er is gecontroleerd voor de variabelen tevredenheid en profilering, $R^2 \text{ change} = .051$, $F \text{ change}(1, 197) = 11.472$, $p = .001$. Alle drie de variabelen waren statistisch significant: profilering (beta = -1.89, $p = .000$); tevredenheid (beta = -.53, $p = .020$); tevredenheid x profilering (beta= 1.91, $p = .001$).

Na het vaststellen van een modererend effect is nagegaan welke combinatie van tevredenheid en profilering het sterkste effect heeft. De combinatie van hoge tevredenheid van ouders en leerkrachten met op oudercontact-profilerende brede scholen zorgt voor hoge scores op de mate waarin onderlinge oudercontacten door ouders en leerkrachten worden ervaren. Een minder hoge score werd gevonden voor de combinatie van lage tevredenheid met op oudercontact-profilerende brede scholen. Voor de combinaties met brede scholen die zich niet op onderlinge oudercontacten profileren met zowel hoge als lage tevredenheid werd geen modererend effect gevonden.

Samengevat betekent dit dat zowel profilering van brede scholen op ouder-ouder contacten als de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school, onafhankelijk van elkaar effect hebben op de mate waarin ouder-ouder contacten door ouders en leerkrachten worden ervaren. Er is dus geen sprake van een mediërend effect. Wel is er sprake van een modererend

effect, want de variabel tevredenheid x profilering laat een toegevoegd effect zien op het ervaren van ouder-ouder contacten door leerkrachten en ouders, onafhankelijk van het additieve effect van de tevredenheid en profilering van de brede school. Dit modererend effect is het sterkst in de combinatie van hoge tevredenheid van ouders en leerkrachten met op oudercontact-profilerende brede scholen.

Conclusie & Discussie

Uitkomsten

De uitkomsten van dit onderzoek bieden aanknopingspunten voor vervolgonderzoek, omdat het uitvoeren van activiteiten op brede scholen, om onderlinge oudercontacten te stimuleren daadwerkelijk lijken bij te dragen aan de mate waarin deze contacten worden ervaren door ouders en leerkrachten. Echter moet er wel rekening worden gehouden met het feit dat de huidige onderzoeksgroep niet groot genoeg is om generaliserende uitspraken te kunnen doen, bijvoorbeeld over alle brede scholen in Nederland. Gezien de overeenkomsten tussen de bevindingen uit literatuurstudie en empirisch onderzoek is het huidige onderzoek een goede versterking van de reeds bestaande theorieën. Ook aanbevelingen voor interessante vervolgonderzoeken zijn uit het onderzoek naar voren gekomen.

Uit de data-analyse blijkt dat ouders en leerkrachten van de brede scholen die zich profileren op ouderbetrokkenheid een iets grotere, maar wel significante bijdrage ervaren van schoolactiviteiten aan het versterken/vergroten van onderlinge ouder contacten dan ouders en leerkrachten van brede scholen uit dit onderzoek die zich niet profileren op ouderbetrokkenheid. De empirische gegevens steunen hierbij de theorie. Belangrijk is om bewust te zijn van het feit dat sommige brede scholen veel aan onderlinge oudercontacten doen onder de noemer ouderbetrokkenheid. Onder ouderbetrokkenheid gaan duidelijk verschillende aspecten schuil. Het werken aan onderlinge oudercontacten is een relatief nieuw onderwerp binnen het spectrum waaraan kan worden gewerkt onder de noemer ouderbetrokkenheid. Gezien de resultaten van dit onderzoek kan het positief zijn om activiteiten voor het stimuleren van onderlinge oudercontacten onder een apart kopje te vermelden in de schoolgids. Er wordt dan heel expliciet aangegeven dat er profilering/aandacht is voor dit onderwerp.

Verder bleek bij het analyseren van schoolgidsen dat wat hierin staat over onderlinge oudercontacten niet perse door leerkrachten wordt uitgevoerd, maar door professionals van partners die samen met de school de brede school vormen. Als de activiteiten niet door de school/leerkrachten wordt uitgevoerd maar door partners, kan de vraag gesteld worden in hoeverre leerkrachten zicht hebben op verbeterde ouder-ouder contacten door de activiteiten. In een

vervolgonderzoek zou het om die reden interessant zijn om niet alleen leerkrachten, maar ook andere professionals binnen de brede school te betrekken. Activiteiten die door partners van de brede school worden uitgevoerd worden soms wel en soms niet opgenomen in de schoolgids. In de meeste gevallen worden deze activiteiten wel vermeld op de website van de brede school. De theorie die in de inleiding is uitgediept over het samenwerken tussen school en andere (buurtgerichte) instanties is hierbij ook terug te zien. Bij de bezoeken aan de verschillende brede scholen van dit onderzoek werd regelmatig door de contactpersonen aangegeven dat het regelmatig organiseren van activiteiten die onderlinge oudercontacten versterken (te veel) werk is voor de school alleen. Omdat de school er wel profijt bij heeft is het prettig als een samenwerkende instantie dit soort activiteiten kan organiseren, eventueel in hetzelfde gebouw waar ook de school is gehuisvest.

Ook is terug te zien dat op de zes onderzochte brede scholen de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school zeer matig, maar wel significant samenhangt met de mate waarin zij ervaren dat onderlinge oudercontacten worden gestimuleerd/versterkt door activiteiten van de brede school. De veronderstelling bestaat dat de relatie ouder-school mede bepalend is voor de tevredenheid van ouders over de brede school. Tevens laat de theoretische inleiding zien dat ouder-ouder contacten weer positief kunnen bijdragen aan de ouder-school relatie. Een verdiepend onderzoek naar de relatie tussen de daadwerkelijke onderlinge oudercontacten in samenhang met de ouder-school relatie zou interessant zijn. Dit omdat het reeds uitgevoerd onderzoek suggereert dat deze relatie bestaat en dat beide soorten contacten elkaar versterken. Een dergelijk onderzoek vraagt om een veelomvattende en complexe opzet.

Ten slotte is door meervoudige regressie analyses aangetoond dat op de onderzochte brede scholen zowel profilering van brede scholen op ouder-ouder contacten als de tevredenheid van ouders en leerkrachten over de brede school, onafhankelijk van elkaar effect hebben op de mate waarin ouder-ouder contacten door ouders en leerkrachten worden ervaren. Er is dus geen sprake van een mediërend effect. Wel is er sprake van een modererend effect, want de variabele tevredenheid x profilering laat een toegevoegd effect zien op het ervaren van ouder-ouder contacten door leerkrachten en ouders, onafhankelijk van het losse effect van de tevredenheid en profilering van de brede school. Dit modererend effect is het sterkst in de combinatie van hoge tevredenheid van ouders en leerkrachten met op oudercontact-profilerende brede scholen.

Samengevat: 1) als brede scholen expliciet aangeven dat zij activiteiten uitvoeren die onderlinge oudercontacten stimuleren, draagt dat matig significant bij aan de mate waarin deze contacten door ouders worden ervaren; 2) deze onderlinge oudercontacten worden ook sterker ervaren wanneer ouders en leerkrachten meer tevreden zijn over de brede school en 3) in

combinatie zorgen het tevreden zijn over de brede school en het expliciet aangeven van de brede school van activiteiten voor het stimuleren van onderlinge oudercontacten nog eens voor een extra positieve beleving van onderlinge ouder-ouder contacten. Deze uitkomsten zijn interessant omdat er dus zowel onafhankelijke effecten als samenhangende effecten van tevredenheid en profilering van de brede school bestaan op het ervaren van onderlinge oudercontacten.

Gezien de omvang van de onderzochte groep kunnen geen generaliserende uitspraken worden gedaan. Echter, de huidige onderzoeksgegevens suggereren dat het voor brede scholen interessant is om in te zetten op zowel het vergroten van de tevredenheid van ouders als op de profilering die zij als brede school uitdragen wat betreft het stimuleren van onderlinge oudercontacten. Door zichzelf op dit soort contacten te profileren en door de tevredenheid van ouders te vergroten, kunnen wellicht de onderlinge oudercontacten ook daadwerkelijk worden vergroot. Terugblikkend op de theoretische inleiding van dit onderzoek is het theoretisch aannemelijk dat hiermee indirect de ontwikkelingsresultaten van kinderen worden vergroot.

De gevonden invloed van schoolprofilering en tevredenheid van ouders en leerkrachten op de onderlinge oudercontacten bij de brede scholen in dit onderzoek, in combinatie met de theoretisch onderbouwde relatie tussen onderlinge oudercontacten en de ontwikkelingsresultaten van kinderen kan een bijdrage leveren aan de discussie of de pedagogische civil society vanzelf tot stand moet komen of dat deze door professionals gestimuleerd en/of gefaciliteerd moet worden. Wanneer de uitkomsten van de onderzochte brede scholen ook gelden voor andere (brede) scholen in Nederland kan zo'n voorwaarde scheppende rol worden aanbevolen.

In bovenstaande aanbeveling kunnen brede scholen via het versterken van onderlinge oudercontacten en daarmee het verhogen van ontwikkelingsresultaten van kinderen ook een sterkere focus leggen op een goede ontwikkeling van alle kinderen (talentontwikkeling) en niet alleen inzetten wanneer er al problemen zijn met (de ontwikkeling van) kinderen. Ook met het oog op de huidige ontwikkelingen van passend onderwijs is dat een belangrijk punt van aandacht.

Belangrijke opmerking bij de gevonden correlaties betreft de geringe effectgrootte en verklaarde variantie. Hoewel alle drie de hypothesen die in dit onderzoek centraal staan significant bevestigd konden worden, is het van belang om hierbij bewust te zijn van deze kleine effectgrootte en verklaarde variantie. Bij de eerste hypothese wordt de uitslag bepaald door ongeveer een derde verklaarde variantie. Bij de tweede hypothese gaat het om iets meer dan de helft. Deze tamelijk geringe variantie houdt in dat er een groot deel van de variantie in de steekproef door andere factoren wordt bepaald. Bovendien is de steekproef klein waardoor er niet zonder meer generaliserende conclusies uit kunnen worden getrokken.

Sterkte- zwakte analyse

Zoals eerder genoemd, moet worden uitgekeken met het generaliseren van de huidige resultaten. Niet alleen het geringe aantal onderzochte brede scholen speelt hierin een rol. Ook de wijze van werving kan van invloed zijn op de verkregen data. Bij het benaderen van brede scholen bleek het bijvoorbeeld gemakkelijker om brede scholen warm te krijgen voor deelname aan het onderzoek wanneer ouderbetrokkenheid voor hen een belangrijk punt was. Een ander bepalend selectiepunt bleek de taalvaardigheid van ouders. De talige vragenlijst heeft er mogelijk voor gezorgd dat een bepaalde groep ouders niet heeft geantwoord en daardoor is ondervertegenwoordigd in de resultaten. Zowel bij de werving van brede scholen als bij de respons van ouders kan gesproken worden over een vorm van zelfselectie.

Verder bleek het enthousiasme van de directie bepalend voor de respons van leerkrachten. Het uitdelen van appeltaart was daarbij het uiterste, wat dan ook leidde tot een respons van 100% onder de leerkrachten van de Caleidoscoop. Ook de verschillen hierin kunnen ertoe hebben bijgedragen dat een selecte groep leerkrachten de vragenlijsten hebben ingevuld. Bij minder hoge responspercentages onder leerkrachten bestaat het gevaar dat vooral de leerkrachten die al meer betrokken zijn bij de brede school ontwikkelingen of juist de leerkrachten die gefrustreerd zijn over de gang van zaken de vragenlijst invullen. In hoeverre de verschillende vormen van zelfselectie de resultaten mogelijk hebben beïnvloed is lastig te beantwoorden. Het is bijvoorbeeld de vraag of de zelfselectie wel effect heeft als er niet wordt gekeken naar absolute scores, maar naar samenhangen. Misschien zijn er wel meer respondenten geweest die een groot effect op ouder-oudercontacten aan de school toekennen, maar de mate waarin dat verklaard wordt door de profilering van de brede school wordt door de zelfselectie misschien juist onderschat? Hopelijk hebben beide groepen elkaar gemiddeld in de respons voor een zo betrouwbaar mogelijk beeld.

Ten slotte is dit onderzoek geen bewijs, maar wel een kleine aanzet tot de bewijsvoering van positieve effecten van de pedagogische civil society.

Referenties:

- Ainsworth, J.W. (2002). Why does it take a village? The mediation of neighborhood effects on educational achievement. *Social Forces*, 81, 118-152.
- Benson, P.L., Leffert, N., Scales, P.C., Blyth, D.A. (1998). Beyond the 'village' rhetoric: Creating healthy communities for children and adolescents. *Applied Developmental Science*, 2, 138-159.
- Beyers, J.M. Bates, J.E., Pettit, G.S. & Dodge, K.A. (2003). Neighborhood structure, parenting processes, and the development of youths' externalizing behaviors: A multilevel analysis. *American Journal of Community Psychology*, 31, 35-53. doi: 10.1023/A:1023018502759
- Booijnk, M. (2007). Terug naar de basis. Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs. Leiden: Universiteit Leiden.
- Bronfenbrenner, U., Ceci, S.J. (1994). Nature-Nurture Reconceptualized in Developmental Perspective: A Bioecological Model. *Psychological Review*, 101, 568-586.
- Claassen, A., Knipping, C., Koopmans, A., Vierke, H. (2008). Variatie in brede scholen en hun effecten. Nijmegen. ITS Radboud Universiteit Nijmegen.
- Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: a literature review. Nottingham: Queen's printer.
- Dijk van, M. & Gemmeke, M. (2010). *De kracht van de pedagogische civil society. Versterking van een positieve sociale opvoed- en opgroeiomgeving*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Eijden van, C. & Faber, M. (2011). Opvoedondersteuning op school. Chemie tussen ouders, leerkrachten en CJG. Stichting Actief Ouderschap. Retrieved from www.actiefouderschap.nl
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships. *Phi Delta Kappan*, 76, 701-712.
- Epstein J.L. (2005). Developing and sustaining research-based programs of school, family, and community partnerships: Summary of five years of NNPS research. National Network of Partnership Schools: Johns Hopkins University.
- Epstein, J.L., Galindo, C.L., & Sheldon, S.B. (2011). Levels of leadership. Effects of district and school leaders on the quality of school programs of family and community involvement. *Educational Administration*, 47, 462-495. doi: 10.1177/0013161X10396929
- Gemmeke, M. (2011). *De rol van de Centra voor Jeugd en Gezin bij versterking van de pedagogische civil society. Handreiking voor gemeenten*. Den Haag/Utrecht: Ministerie van VWS/Nederlands Jeugdinstituut

- Haidt, J. (2007). The new synthesis in moral psychology. *Science*, 316, 998-1002. doi: 10.1126/science.1137651
- Kreidner, H. (2000). The national network of partnership schools. A model for family-school-community partnership. University of Harvard, Harvard Family Research Project.
- Lapsey, D. K. & Hill, P.L. (2008). On dual processing and heuristic approaches to moral cognition. *Journal of Moral Education*, 37, 313-332. doi: 10.1080/03057240802227486
- Lewis, L.L., Kim, Y.A., & Bey, J.A. (2010). Teaching practices and strategies to involve inner-city parents at home and in the school. *Teaching and Teacher Education*, 27, 221-234 doi:10.1016/j.tate.2010.08.005
- Menhere, A. & Hooge, E. (2010). Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid van kinderen. Amsterdam: Lectoraat school en omgeving in de grote stad.
- Moritsugu, J., Wong, F.Y., & Duffy K.G. (2010). *Community psychology*. Boston: Allyn & Bacon.
- Onderwijsraad (2010). *Ouders als Partners. Advies*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Pallant, J.(2010). *SPSS survival manual*, Fourth edition. Berkshire: Mac Graw Hill.
- Preston, S.D. & Waal de, F.B.M. (2002). Empathy: It's ultimate and proximate bases. *Behavioral and Brain Sciences*, 25, 1-71. doi:10.1017/S0140525X02000018
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- RMO (2008). *Versterken van de village*. In *Versterking voor gezinnen* (pp. 7-28). Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling/Raad voor de Volksgezondheid & Zorg.
- Schaaf van der, N. & Berg van den, T. (2009). Ouderbetrokkenheid in de brede school. Een literatuuronderzoek naar effectieve manieren om het ontwikkelingsondersteunend gedrag van ouders te stimuleren. Groningen: Hanzehogeschool Groningen.
- Schutz, A. (2006). Home is a prison in the global city: The tragic failure of school-based community engagement strategies. *Review of Educational Research*, 76, 691-743.
- Sheldon, S. B. (2009). *Improving Student Outcomes with School, Family, and Community Partnerships: A Research Review*. Chapter 1.3 in *Your Handbook for Action*, Third Edition. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2008). Ouders en Innovatief onderwijs: Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie op scholen met vormen van 'nieuw leren'. Radboud Universiteit Nijmegen: ITS.
- Tramonte, L., & Willms, J.D. (2010). Cultural capital and its effects on education outcomes. *Economics of Education Review*, 29, 200-213. doi: 10.1016/j.econedurev.2009.06.003

- Valkestijn, M., & Studulski, F. (2006). *Verslag van de expertconsultatie op 6 oktober 2006 over het beleidskader brede school 2006-2010*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn & Sardes. Retrieved from <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=113759&vanuit=&dataset=nj-boek&reocr=69878>
- Warren, M. R., Hong S., Rubin, C. H., & Sychitkokhong, U. P. (2009). Beyond the bake sale: A community-based relational approach to parent engagement in schools. *Teachers College Record*, 111, 2209-2254.
- Waylen, A., & Stewart-Brown, S. (2009). Factors influencing parenting in early childhood: a prospective longitudinal study focusing on change. *Child: care, health and development*, 36, 198-207. doi: 10.1111/j.1365-2214.2009.01037.x
- Winter de, M. (2011). *Verbeter de wereld: Begin bij de opvoeding*. Amsterdam: SWP.

Bijlage 1: selectie van respondenten

Selecteren van brede scholen:

Er worden drie koppels van twee brede scholen geselecteerd, waardoor er twee onderzoeksgroepen ontstaan. De twee groepen met brede scholen verschillen op één selectie criterium, namelijk of de brede scholen wel of geen doelstellingen en/of activiteiten in hun schoolgids noemen die gaan over het bevorderen van onderlinge contacten tussen ouders. Verder komt het aantal leerlingen in de gewichtenregeling per koppel zo veel mogelijk overeen en is het niveau van samenwerking tussen de partners van de brede scholen vergelijkbaar. Ten opzichte van een at random trekken van een controlegroep heeft deze werkwijze als voordeel dat er kan worden gecontroleerd op de belangrijkste onafhankelijke variabele, namelijk het wel of niet profileren op ouderbetrokkenheid. Bij een at random trekking van deze grootte bestaat de kans dat ook in de controlegroep alleen brede scholen zitten die zich wel profileren op partnerschap met ouders. Verder kunnen de brede scholen door deze manier van selectie worden gecontroleerd op een aantal schoolkenmerken. De controlegroep is daardoor beter vergelijkbaar met de interventiegroep. Door gebruik te maken van drie expliciete criteria is de selectiewijze herhaalbaar en controleerbaar gemaakt.

Selectie van brede scholen die zich profileren op bevordering van onderlinge oudercontacten:

Bij het selecteren van brede scholen die zich expliciet profileren op het bevorderen van ouder-ouder contacten is in verschillende stappen gewerkt. Via het Nederlands Jeugdinstituut is contact gelegd met een specialist op dit gebied vanuit het Landelijk Steunpunt Brede Scholen (LSBS). Zij heeft veel brede scholen in Nederland bezocht en beschikt vanuit het LSBS over een databestand met brede scholen waarin op verschillende kenmerken kan worden gezocht naar brede scholen. Met behulp van dit bestand is gezocht naar brede scholen die bekend staan om hun activiteit rondom ouderbetrokkenheid. Vervolgens heeft de contactpersoon van het LSBS een aantal brede scholen aanbevolen. De onderzoeker van deze thesis heeft deze brede scholen vervolgens op internet opgezocht en de bijbehorende school geraadpleegd. In de schoolgidsen is gezocht op de term 'ouders'. De zinnen bij deze term zijn gelezen. Brede scholen die in hun schoolgids activiteiten of doelen noemen om ouder-ouder contacten te bevorderen zijn hieruit geselecteerd.

In dit onderzoek wordt gekeken naar de rol van de brede school op de contacten tussen ouders onderling. Dit onderdeel van ouderbetrokkenheid wordt in de internationale literatuur onder andere genoemd door Warren et al. (2009) en in de Nederlandse literatuur door de Onderwijsraad (2010). Voorbeelden van concrete activiteiten bij het bevorderen van ouder-ouder contacten worden genoemd door Van Eijden & Faber (2011). Bij het beoordelen van de schoolgidsen is gebruik gemaakt van de activiteiten die Van Eijden en Faber (2011) noemen om onderlinge contacten tussen

ouders te stimuleren. In de schoolgids van de brede scholen is gezocht naar het volgende type activiteiten: Cursussen voor ouders waarbij onderlinge steun wordt gestimuleerd en/of aandacht is voor het uitwisselen van ervaringen. Volgens de literatuur kan dit buiten de cursus om leiden tot meer onderlinge contacten tussen ouders. Dit soort uitwisselingen kunnen ook worden vormgegeven door middel van opvoeddebatten. Een ander voorbeeld zijn opvoedparty's waarbij ouders zelf kunnen zelf bepalen hoe lang deze duren, welke onderwerpen er aan bod komen en of er een professional bij wordt uitgenodigd. Ook een vergelijkbare activiteit als het 'Praathuiscafé' dat als voorbeeld wordt genoemd in het artikel van Van Eijden en Faber (2011), kan leiden tot meer onderlinge contacten tussen ouders. Dit is een activiteit waarbij ouders zelf hebben georganiseerd dat zij na de weeksluiting op vrijdagmiddag met elkaar kunnen praten en koffie/thee drinken totdat hun kinderen een half uur later uit zijn. Het koffie/thee drinken in een ruimte binnen de brede school is ook terug te vinden onder andere namen, zoals 'De Koffiekamer' of 'De Ouderkamer'. Ten slotte is ook het aanbieden van cursussen aan ouders die geen directe relatie met opvoeden hebben een mogelijkheid om onderlinge oudercontacten tot stand te brengen of te verbeteren.

Van de brede scholen die overbleven na de hierboven beschreven procedure is er gekeken naar verhouding van kinderen in de gewichtenregeling. Vervolgens zijn drie brede scholen geselecteerd die verschillen in het percentage kinderen in de gewichtenregeling.

Selectie van brede scholen die zich niet profileren op bevordering van onderlinge oudercontacten

Het hiervoor genoemde criterium is het belangrijkste criterium. Nadat drie brede scholen waren geselecteerd die zich profileren op ouder-ouder contacten is een nieuwe afspraak gemaakt met de informant van het LSBS. Met behulp van het databestand met brede scholen van het LSBS is geprobeerd een zo goed mogelijke match te maken met brede scholen die qua percentage kinderen in de gewichtenregeling en qua mate van samenwerking van de partners binnen de brede school overeenkomen met de geselecteerde brede scholen op ouder-ouder contacten, zonder dat deze brede scholen zichzelf profileerden op ouder-ouder contacten. Deze laatste groep brede scholen heeft geen activiteiten of doelen in de schoolgids staan die expliciet gaan over het bevorderen van onderlinge oudercontacten, maar komen overeen met de geselecteerde brede scholen die dit wel hebben wat betreft de andere twee selectiecriteria.

Als eerste is er gekeken naar een vergelijkbaar percentage kinderen dat binnen de gewichtenregeling valt. In beide groepen is geprobeerd om drie brede scholen te selecteren die verschillen in het percentage kinderen in de gewichtenregeling. Deze percentages zijn tussen de twee groepen zo veel mogelijk vergelijkbaar gehouden. De gewichtenregeling wordt aan leerlingen toegekend op basis van het opleidingsniveau van ouders. Scholen krijgen extra financiële middelen wanneer kinderen binnen de gewichtenregeling vallen.

Vervolgens is gekeken naar een vergelijkbare mate van samenwerking tussen de verschillende partners van de brede school. Hierbij is gebruik gemaakt van de vier ambitieniveaus die door Sardes worden onderscheiden. De vier niveaus variëren van alleen samen in een gebouw zitten tot aan het samenwerken aan een doorgaande lijn waarbij doelen onderling worden afgestemd. Dit selectie criterium bleek vooraf lastig vast te stellen, omdat niet alle brede scholen expliciet aangeven in welke mate er tussen de partners van de brede school wordt samengewerkt. Om deze reden is ervoor gekozen om te proberen de brede scholen zo goed mogelijk te matchen qua samenwerkingsniveau, maar dat samenwerken op zowel niveau twee, drie als vier is toegestaan. Het gaat daarbij om inhoudelijke samenwerking, welke varieert van eigen activiteiten door elke partner georganiseerd tot aan het samen leren en ontwikkelen van een doorgaande lijn. Het eerste niveau, waarin alleen sprake is van gezamenlijke huisvesting is in dit onderzoek dus buiten beschouwing gelaten.

Benaderen en selecteren van ouders en leerkrachten

De respondenten voor de vragenlijst, die bestaan uit ouders en leerkrachten, zijn via de geselecteerde brede scholen benaderd. De ouders zijn benaderd door aan de leerlingen van de school vragenlijsten mee naar huis te geven. Er worden 60 oudervragenlijsten uitgedeeld per school, verdeeld over de jaargroepen 1 t/m 6 van de school. Er is gekozen voor deze jaargroepen, omdat ouders van deze klassen, met jongere kinderen, waarschijnlijk meer behoefte hebben aan het opbouwen van oudercontacten dan ouders die al langere tijd kinderen hebben. Onder leerkrachten worden 15 vragenlijsten verspreid. Verder wordt aan elke school een werkbezoek gebracht. Tijdens dit werkbezoek worden de vragenlijsten opgehaald, sfeer geproefd op de school en bij een lage non-respons wordt er aanvullende data verzameld onder ouders en leerkrachten. Er wordt per school gestreefd naar een reactie van minimaal:

- 30 ouders
- 10 leerkrachten

Het verspreiden van vragenlijsten via de leerlingen heeft als voordeel dat niet alleen ouders worden bereikt die hun kind naar school brengen/halen. Nadeel is echter dat er een kans bestaat dat ouders niet reageren of dat ouders de vragenlijst niet goed begrijpen of niet kunnen invullen doordat ze niet taalvaardig genoeg zijn.

Door een werkbezoek aan elke school te brengen kan naast het afnemen van vragenlijsten sfeer geproefd worden op de brede scholen. Dit kan van nut zijn bij het verklaren van de gevonden resultaten. Verder geeft dit werkbezoek de mogelijkheid tot het afnemen van aanvullende vragenlijsten bij ouders en leerkrachten, wanneer er sprake is van een hoge non-respons.

Bijlage 2: Overzichtsschema geselecteerde brede scholen

	Groep a: wel ouder-ouder activiteiten in schoolgids terug te vinden			Groep b: geen ouder-ouder activiteiten in schoolgids terug te vinden		
Brede school	Caleidoscoop	Brede school Soest	De Horizon	Zuiderbreedte	La Belletsa	Dronten Centrum
Basisschool	Caleidoscoop	De Egelantier	De Horizon, locatie Aart v.d. Leeuwlaan	De Sprong	De Poort	De Uiterton
Profilering	Sportactieve school	Kunstmagneet school	n.v.t.	n.v.t.	Montessori	n.v.t.
Grondslag	Openbaar	Openbaar	Protestants Christelijk	Protestants Christelijk	Algemeen bijzonder	Openbaar
Samenwerking vanuit één gebouw	nee	ja	nee	ja	nee	gedeeltelijk
Samenwerkingspartners	UK (Unieke Opvang), Tennispark Joymere, de Schoor (welzijn)	Balans (welzijn), SKS (Stichting Kinderopvang Soest), Mickeys Kinderdagverblijf (ook is er samenwerking met partners buiten het gezamenlijke gebouw, zoals de GG&GD)	Onderwijs, kinderdagverblijf, peuterspeelzaal, BSO, CJG, maatschappelijk werk, sport, kunst en cultuur, buurtwerk, volwassen-educatie, zorg.	PCBS De Sprong, OBS Het Spectrum, Peuterspeelzaal 't Köppeltje, Stichting Kinderopvang Hoogeveen, Bibliotheek, Stichting Wezijnswerk, ICARE (consultatiebureau) en Logopedie	Peuterspeelzaal 't nèske, buitenschoolse opvang Hasta La Pasta (MIK) en Stichting Trajekt (welzijn)	Spil basisscholen, Kinderopvang Dronten, Icare (consultatiebureau), GGD, Sportservice Flevoland, De Meerpaal (cultureel centrum en evenementenlocatie) en FlevoMeer Bibliotheek.
Activiteiten m.b.t. school-ouder relatie in de schoolgids	ja	ja	Ja	ja	ja	ja
Activiteiten m.b.t. ouder-	ja	ja	ja	nee	nee	nee

ouder activiteiten in de schoolgids						
Percentage leerlingen gewichten-regeling *	29,61%	28,94%	40,33%	27,64%	28,57%	53,07%
Schoolgrootte in aantal leerlingen *	456	273	367 (2 locaties)	398	182	179
Respons vragenlijsten leerkrachten	14 (14 uitgedeeld) = 100%	7 (onbekend aantal uitgedeeld) = onbekend %	4 (16 uitgedeeld) = 25%	11 (35 uitgedeeld) = 31%	0 = 0%	3 (9 uitgedeeld) = 33%
% respons leerkrachten per groep	$(100 + 25) / 2 \approx 63 \%$			$(31 + 0 + 33) / 3 \approx 21 \%$		
Respons vragenlijsten ouders	27 (150 uitgedeeld) = 18%	25 (77 uitgedeeld) = 32 %	7 (85 uitgedeeld) = 8%	110 (200 uitgedeeld) = 55%	0 = 0%	11 (56 uitgedeeld) = 20%
% respons ouders per groep	$(18 + 32 + 8) / 3 \approx 19\%$			$(55 + 0 + 20) \approx 15\%$		

* gebaseerd op peildatum 1-10-2010